

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології, журналістики та
мистецтв
Кафедра культури і мистецтв

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ: РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ
МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ У МІЖНАРОДНОМУ
СПІВРОБІТНИЦТВІ ТА КУЛЬТУРНІЙ ПІДТРИМЦІ

Кваліфікаційна робота (проєкт)
на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

Виконав: здобувачка 2 курсу, 08-211М
групи

Спеціальності 034 Культурологія

Освітньо-професійної (наукової)
програми Культурологія

Соценко Юлія Юріївна

Керівник: докторка педагогічних наук,
професорка

Лимаренко Л.І.

Рецензент: директор Херсонського
обласного центру народної творчості
Капелюшник В. В.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи культурної дипломатії як складової міжнародного співробітництва.....	6
1.1. Поняття та сутність культурної дипломатії у сучасному гуманітарному дискурсі	6
1.2. Історичні етапи становлення та розвитку української культурної дипломатії	7
1.3. Мистецтво як інструмент формування іміджу держави у світовому просторі	11
РОЗДІЛ 2. Українські мистецькі проєкти як засіб реалізації культурної дипломатії.....	15
2.1. Діяльність українських культурних інституцій у міжнародному контексті	15
2.2. Аналіз успішних мистецьких проєктів та ініціатив (виставки, фестивалі, резиденції, кінопокази) як форм культурного діалогу	20
2.3. Роль сучасних українських митців у просуванні національної ідентичності за кордоном	26
2.4. Виклики та перспективи розвитку української культурної дипломатії в умовах війни та післявоєнного відновлення	30
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	
Додаток А. Перелік міжнародних культурних програм та партнерств України.....	46
Додаток Б. Приклади афіш, медіаматеріалів, фотографій мистецьких заходів.....	47

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МЗС – Міністерство закордонних справ

ООН – Організація Об'єднаних Націй

УІ – Український інститут

УКФ – Український культурний фонд

ЮНЕСКО (UNESCO) – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

ВСТУП

Актуальність теми. У XXI столітті культурна дипломатія стає одним із ключових інструментів зовнішньої політики держав. Для України, яка виборює своє місце у світовому співтоваристві, культурна дипломатія є засобом не лише популяризації національної ідентичності, а й інструментом формування позитивного міжнародного іміджу, налагодження партнерських зв'язків і зміцнення культурної суб'єктності.

Актуальність магістерського дослідження зумовлена необхідністю розроблення ефективних стратегій культурної дипломатії, здатних відповідати сучасним викликам і сприяти відновленню України у післявоєнний період. Аналіз ролі культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу держави дає змогу виявити особливості, сильні та слабкі сторони наявних підходів, а також окреслити напрями їх удосконалення.

У післявоєнних умовах культурна дипломатія виступає важливим чинником інтеграції України у світовий культурний простір, залучення іноземних інвестицій та підвищення туристичної привабливості. Її розвиток сприятиме утвердженню позитивного образу України як незалежної європейської держави з багатою культурною спадщиною та значним творчим потенціалом.

Об'єкт дослідження: культурна дипломатія як феномен міжнародного співробітництва.

Предмет дослідження: українські мистецькі проєкти як засіб реалізації культурної дипломатії у світовому контексті.

Мета дослідження: з'ясувати роль і значення українських мистецьких проєктів у формуванні позитивного іміджу України за кордоном та в зміцненні міжнародного культурного партнерства.

Для досягнення мети потрібно вирішити наступні завдання:

1. Розкрити сутність поняття «культурна дипломатія» та визначити її місце у системі міжнародних відносин.

2. Проаналізувати історичні передумови становлення української культурної дипломатії.
3. Дослідити роль сучасних мистецьких інституцій у реалізації культурної дипломатії України.
4. Охарактеризувати найуспішніші українські мистецькі проєкти, спрямовані на міжнародну культурну співпрацю.
5. Визначити виклики та перспективи розвитку української культурної дипломатії у післявоєнний період.

Методи дослідження: аналітичний, історико-порівняльний, культурологічний, системний, контент-аналіз, метод кейс-стаді (аналіз конкретних прикладів мистецьких проєктів).

Наукова новизна: уточнено поняття культурної дипломатії в українському контексті; визначено специфіку ролі сучасних мистецьких проєктів у формуванні зовнішньокультурного іміджу України; розкрито механізми ефективної комунікації між українськими та міжнародними культурними інституціями.

Практичне значення: результати дослідження можуть бути використані у діяльності культурних центрів, у навчальних курсах із культурології, міжнародних відносин та культурного менеджменту.

Апробація результатів дослідження: основні положення кваліфікаційної роботи обговорювались на засіданні кафедри культури і мистецтв. Окремі аспекти дослідження висвітлено у статті «КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ: РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ ТА КУЛЬТУРНІЙ ПІДТРИМЦІ» (Електронний альманах «Магістерські студії», випуск XXV, збірник наукових статей, 2025 р.).

Структура роботи: Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 45 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1. Поняття та сутність культурної дипломатії у сучасному гуманітарному дискурсі

Культурна дипломатія у сучасному гуманітарному дискурсі розглядається як важливий інструмент міжнародного спілкування, що сприяє розвитку взаєморозуміння між народами, формуванню позитивного іміджу держави та зміцненню міждержавних відносин. Вона поєднує політичні, культурологічні, комунікаційні та соціальні аспекти, стаючи невід’ємною складовою «м’якої сили» держави у глобалізованому світі.

Поняття культурної дипломатії має давнє історичне підґрунтя. Ще з античних часів культурні практики – обміни мистецькими делегаціями, дипломатичні дари, організація святкових подій – виконували функцію засобів мирного налагодження контактів між народами. У сучасному розумінні цей феномен виходить далеко за межі традиційної дипломатії, охоплюючи взаємодію державних інституцій, громадських організацій, культурних установ та творчих спільнот.

Сутність культурної дипломатії полягає у використанні культури як засобу міжнародного впливу, що ґрунтується не на примусі, а на привабливості цінностей, ідентичності та способу життя. Як зазначає Джозеф Най, держава здатна впливати на інші країни не лише економічними чи військовими ресурсами, але й силою своїх культурних і моральних орієнтирів. Саме тому культурна дипломатія розглядається як одна з головних форм реалізації концепції «м’якої сили», спрямованої на досягнення стратегічних цілей шляхом діалогу, довіри та культурної взаємодії [18].

У сучасному гуманітарному дискурсі культурна дипломатія набуває міждисциплінарного значення. Вона поєднує підходи культурології, соціології, комунікативістики та міжнародних відносин, формуючи нову модель культурного впливу, засновану на принципах партнерства й взаємної поваги. Відтак її можна визначити як систему дій, спрямованих на презентацію культурного потенціалу держави, розвиток міжнародного співробітництва та утвердження позитивного іміджу країни на глобальному рівні.

В українській науковій традиції (Н. Мусієнко, Г. Шамборовський, О. Розумна, М. Поплавська) культурна дипломатія розглядається не лише як форма зовнішньополітичної діяльності, а й як інструмент національної ідентифікації та консолідації. Для України, особливо в умовах воєнної агресії, вона виконує подвійну функцію: сприяє збереженню культурного суверенітету всередині країни та водночас забезпечує міжнародну підтримку через культурний діалог, мистецькі ініціативи й просвітницькі проєкти [22].

Згідно з дослідженнями М. Поплавської, термін «культурна дипломатія» набув поширення у 1930-х роках, а після Другої світової війни був інституціоналізований у діяльності таких організацій, як ООН і ЮНЕСКО. Саме вони сприяли використанню культури як інструменту зміцнення миру, міжнародної солідарності та порозуміння [27].

Сучасна культурна дипломатія виконує низку важливих функцій, серед яких:

- інформаційно-комунікативна – донесення до міжнародної аудиторії правдивої інформації про історію, культуру та сучасність держави;
- іміджева – формування позитивного образу країни у світовій спільноті;
- освітня – підтримка академічних і культурних обмінів, вивчення мови та культурних традицій;

- інтеграційна – зміцнення міжнародного партнерства та міжкультурного розуміння;
- ціннісна – утвердження гуманістичних орієнтирів, толерантності, поваги до різноманіття.

Особливість культурної дипломатії полягає в тому, що вона базується не на примусі, а на взаємному інтересі, довірі та співпереживанні, тобто на тих принципах, які є фундаментом гуманітарної комунікації.

Отже, у сучасному гуманітарному контексті культурна дипломатія виступає універсальним засобом формування міжнародного іміджу держави, розвитку культурної комунікації та укріплення глобальних зв'язків. Її ефективність визначається не масштабом політичного впливу, а здатністю культури бути мовою довіри, миру та співпраці у світі, що постійно змінюється.

1.2. Історичні етапи становлення та розвитку української культурної дипломатії

Розвиток української культурної дипломатії є складним і багатогранним процесом, що формувався під впливом політичних, соціокультурних та історичних обставин. Її становлення відбувалося нерівномірно, залежно від державного статусу України, рівня міжнародної суб'єктності та можливостей представлення національної культури за кордоном. Умовно можна виокремити кілька основних етапів розвитку культурної дипломатії України.

В українському науковому середовищі проблема впливу культури на суспільні процеси розглядається вже тривалий час, однак саме на початку 2000-х років виникла потреба глибшого осмислення взаємозв'язку між культурою та дипломатією. Це, у свою чергу, стимулювало активізацію досліджень з боку науковців, представників державних інституцій і практиків у сфері міжнародних відносин.

На сучасному етапі серед українських дослідників питання культурної дипломатії, зокрема в контексті теорії міжнародних відносин, активно розробляють такі науковці, як О. Розумна, С. Гуцал, О. Зернецька, І. Піскорська, М. Ожеван, Т. Пересунько, Я. Турчин, О. Кучмій, Ю. Константинова, О. Литвиненко, О. Тищенко-Тишковець, А. Луценко, І. Місюк, Н. Мусієнко, Є. Макаренко, О. Потехіна, М. Процюк, Г. Почепцов, І. Сухорольська, Н. Сербіна, та інші.

Українська культурна дипломатія має глибоко вкорінені історичні передумови, що сягають у далеке минуле. Протягом багатьох століть саме культура виступала одним із провідних чинників збереження та утвердження національної ідентичності українського народу, особливо в періоди бездержавності та іноземного панування. Історичний розвиток українського мистецтва, літератури, освітніх традицій та духовної спадщини слугував своєрідним механізмом самозбереження нації.

Яскравими прикладами культурної самореалізації, що вплинули на формування засад майбутньої культурної дипломатії, стали культурні досягнення доби Київської Русі – як періоду активних міждержавних контактів і культурного обміну – та епоха українського бароко, що поєднала національні традиції з європейськими художніми тенденціями. Ці історичні етапи засвідчили здатність української культури не лише зберігати власну самобутність, а й активно впливати на формування спільного європейського культурного простору.

Науковці вивчаючи питання культурної дипломатії в історичному контексті визначили декілька етапів.

Початковий етап – доба національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.). Саме в цей період уперше було зроблено спроби утвердження української культури як чинника державотворення та міжнародного визнання. Українська Народна Республіка і Західноукраїнська Народна Республіка намагалися налагодити культурні зв'язки з європейськими країнами, організовували виставки, друкували видання іноземними

мовами, створювали культурні представництва за кордоном. Хоча ці ініціативи мали обмежений характер, вони заклали основу для подальшого формування української культурної присутності у світі.

Другий етап – радянський період (1922–1991 рр.). У складі СРСР Україна не мала власної зовнішньої політики, однак українська культура активно використовувалася як інструмент ідеологічного впливу Радянського Союзу. Попри контроль і цензуру, українські митці, музиканти, спортсмени та науковці представляли радянську культуру за кордоном, часто формуючи позитивний імідж України навіть у межах тоталітарної системи. Водночас саме в цей період відбувалася системна популяризація українського мистецтва – балету, кіно, літератури, народного мистецтва – на міжнародній арені.

Третій етап – період незалежності України (1991-2013 рр.). Після здобуття незалежності Україна почала формувати власну систему культурної дипломатії як складову зовнішньої політики. Було створено Міністерство культури України, започатковано міжнародні культурні проєкти та програми обміну, активізувалася діяльність української діаспори. У цей час відбувалося становлення національної ідентичності, визначення стратегії репрезентації культури за кордоном, започаткування участі України у світових культурних форумах, бієнале та фестивалях.

Четвертий етап – сучасний період (з 2014 р. До сьогодні). Після подій Революції Гідності та початку російської агресії культурна дипломатія України набула нового змісту й значення. Вона перетворилася на важливий інструмент формування міжнародної підтримки, контрнарративу російській пропаганді та засіб комунікації зі світом через мову культури. У цей час з'являються інституційні форми культурної дипломатії – Український інститут (2017 р.), Український культурний фонд, Інститут книги, активізується діяльність МЗС у сфері культурних ініціатив. Українські мистецькі проєкти, кіно, музика, література й

сучасне мистецтво стали дієвими засобами міжнародного культурного діалогу.

Сучасна українська культурна дипломатія орієнтована не лише на популяризацію культурної спадщини, а й на демонстрацію сучасного обличчя держави – відкритої, демократичної, інноваційної. Після 2022 року, в умовах повномасштабної війни, її роль значно посилилася: культура стала потужним засобом комунікації світу з Україною, засвідченням стійкості, творчості й гуманітарної суб'єктності українського народу.

Таким чином, культурна дипломатія України пройшла шлях від спорадичних ініціатив до системної державної політики, перетворившись на важливий чинник зовнішніх комунікацій, міжнародного партнерства та відновлення національного іміджу у світі.

У сучасному геополітичному контексті культурна дипломатія України виконує стратегічну функцію протидії російській дезінформації та пропагандистським впливам, а також слугує дієвим інструментом формування позитивного міжнародного іміджу держави. Завдяки культурним ініціативам, мистецьким проєктам і міжкультурному діалогу Україна має змогу донести до світової спільноти правдиву інформацію про власну історію, цінності та сучасні трансформації.

Як зазначає Джозеф Най, один із засновників концепції «м'якої сили», культура є ключовим чинником впливу у міжнародних відносинах, оскільки саме через неї держава може ефективно презентувати свої ідеали, принципи та цінності, формуючи довіру і підтримку з боку інших країн [23]. Подібну позицію висловлює Марк Камінгс, який розглядає культурну дипломатію як інструмент досягнення зовнішньополітичних цілей шляхом створення сприятливого середовища для міждержавного співробітництва [5].

У контексті сучасних викликів, пов'язаних із військовою агресією проти України, культурна дипломатія набуває особливого значення як

форма гуманітарного спротиву. Саме через культурні досягнення, міжнародні виставки, кінематографічні та мистецькі проєкти Україна демонструє світові свою стійкість, духовну силу та відданість демократичним цінностям, тим самим зміцнюючи власний авторитет на міжнародній арені.

1.3. Мистецтво як інструмент формування іміджу держави у світовому просторі

Формування позитивного міжнародного іміджу держави є стратегічним інструментом посилення її впливу на глобальному рівні, що слугує основним показником його дієвості.

У сучасному глобалізованому світі мистецтво виступає не лише формою естетичного самовираження нації, а й ефективним засобом комунікації, що сприяє створенню позитивного іміджу держави на міжнародній арені. Через мистецтво відбувається трансляція національних цінностей, історичних наративів, ідентичності та світогляду народу.

Культурна дипломатія відіграє провідну роль у формуванні позитивного міжнародного іміджу держави, маючи низку важливих переваг. По-перше, вона дозволяє представити багатство й різноманітність національної культурної спадщини, що підсилює зацікавлення до країни та сприяє зростанню її впізнаваності у світі. В умовах, коли конкуренція між державами дедалі більше зосереджується в інформаційному просторі, саме культурна дипломатія стає ефективним інструментом боротьби за увагу глобальної аудиторії. По-друге, завдяки культурним ініціативам держава може сформувати позитивне ставлення до себе в міжнародному співтоваристві, підвищуючи власний престиж і авторитет. По-третє, культурна дипломатія відкриває шляхи до міждержавної комунікації, сприяючи взаєморозумінню, розвитку партнерських зв'язків і налагодженню дружніх стосунків між народами.

Одним із ключових напрямів культурної дипломатії є розвиток міжнародних культурно-мистецьких обмінів. Спільні проєкти, реалізовані між державами, поглиблюють міжкультурний діалог, стимулюють взаємне пізнання та сприяють зближенню народів. Такі ініціативи створюють простір для обміну досвідом, спільної творчості та розширення професійних контактів, що, у свою чергу, підвищує міжнародний престиж країни.

Показовим прикладом ефективного використання культурної дипломатії є французька програма «Культурний сезон», спрямована на популяризацію національного мистецтва та мови через масштабні заходи за кордоном. Завдяки цій програмі Франція зміцнює позиції світового культурного лідера, водночас формуючи позитивне ставлення до своєї держави в глобальному середовищі.

У 2022-2023 роках у межах цієї ініціативи реалізовано проєкт «Українська весна», започаткований Українським інститутом за підтримки Посольства України у Франції. Його метою стало ознайомлення французької публіки з сучасним українським культурним контекстом та просування автентичного образу України у світовому культурному просторі [35].

Програма охоплювала лекції, дискусії, кінопокази, концерти, театральні перформанси та літературні читання, що проводилися як офлайн, так і онлайн, відбулося понад 50 заходів. Головним завданням «Української весни» було забезпечення якісного українського контенту у французькому експертному середовищі та спростування хибних уявлень про Україну засобами культури й мистецтва.

Актуальність цього проєкту особливо зросла в умовах повномасштабної російської агресії та ведення інформаційно-психологічної війни, спрямованої на підрив міжнародного іміджу України. За результатами досліджень Українського інституту, проведених у Франції, з'ясовано, що уявлення про Україну часто

формуються крізь призму російської пропаганди, яка подає її як залежну або другорядну державу. Саме тому стратегічні культурні ініціативи, спрямовані на популяризацію самобутньої української ідентичності, є критично важливими для протидії дезінформації та підтримки міжнародного інтересу до України [35].

Українське мистецтво посідає дедалі важливіше місце у формуванні позитивного іміджу держави у світовому культурному просторі. Воно виконує функцію своєрідного комунікативного посередника, який сприяє міжкультурному діалогу, розкриваючи світові цінності, традиції та ідентичність українського народу. Як зазначає К. Бондаренко (2021), «Українське мистецтво дедалі частіше стає засобом культурної дипломатії, що поєднує естетичний вимір із суспільно-політичним посланням» [1].

У галузі образотворчого мистецтва особливої уваги заслуговують творчі постаті Євгенії Гапчинської, Іллі Чичкана та Марії Куліковської. Їхня діяльність репрезентує різноманіття українського мистецького простору – від експресивних концептуальних практик до ліричного живопису. Виставки цих митців у галереях Європи, США та Азії сприяють зміцненню міжнародного іміджу України як держави з потужним творчим потенціалом і самобутньою художньою школою [].

Українська кіноіндустрія останніми роками стала важливим чинником формування міжнародного сприйняття країни. Фільми «Донбас» (режисер С. Лозниця) та «Памфір» (режисер Д. Суярко) здобули визнання на провідних кінофестивалях – Канському, Локарнському, Карлові Вари. Як підкреслює дослідниця Г. Козаченко (2023), українське кіно «Стає простором осмислення національної травми та водночас мовою, зрозумілою світові», що сприяє формуванню образу України як держави, здатної до саморефлексії та художнього новаторства [15].

Важливу роль у зміцненні позитивного іміджу України відіграє музичне мистецтво, яке поєднує традиційні елементи з сучасними формами звучання. Гурти DakhaBrakha, Go_A та ONUKA стали яскравими прикладами сучасної української культурної ідентичності, що вирізняється автентичністю, експериментальністю та відкритістю до світу. Як зазначає музикознавець О. Мартиненко (2022), ці колективи «Демонструють нову модель національної культури – глобальної за формою, але глибоко вкоріненої у власні традиції» [15].

Отже, українське мистецтво сьогодні виступає потужним чинником культурної дипломатії та «м'якої сили», який сприяє утвердженню позитивного образу України як сучасної, творчої та незалежної держави. Через музику, кіно та візуальне мистецтво світ відкриває Україну не лише як геополітичного суб'єкта, а й як джерело натхнення, креативності та духовної стійкості.

Таким чином, культурна дипломатія сьогодні постає як важливий складник зовнішньополітичної стратегії України. Вона сприяє підвищенню міжнародного авторитету держави, поглибленню міжкультурних зв'язків і популяризації національної культури. Завдяки активному залученню митців, культурних інституцій і творчих індустрій, Україна поступово формує власний образ сучасної, відкритої та самостійної держави у світовому культурному просторі.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКІ МИСТЕЦЬКІ ПРОЄКТИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

2.1. Діяльність українських культурних інституцій у міжнародному контексті

Культурна дипломатія посідає важливе місце у системі сучасних міжнародних відносин, оскільки ґрунтується на використанні потенціалу мистецтва, літератури, музики та інших форм культурного самовираження для налагодження взаєморозуміння між державами. У нинішніх умовах вона відіграє для України особливо вагомую роль, сприяючи зміцненню національного іміджу та консолідації міжнародної підтримки в умовах воєнних викликів. Її стратегічна цінність полягає у здатності впливати на громадську думку та міжнародні процеси засобами культури там, де традиційні дипломатичні механізми виявляються менш ефективними.

У науковому дискурсі культурна дипломатія часто розглядається як складова концепції «м'якої сили» (soft power), уведеної в обіг американським політологом Джозефом Наєм [23]. Відповідно до цієї теорії, м'яка сила полягає у здатності держави впливати на інших не через примус чи економічний тиск, а шляхом приваблення – завдяки культурі, ідеям, цінностям та моделям поведінки. Саме культурні обміни, за Найєм, створюють підґрунтя для довготривалих партнерських відносин і сприяють формуванню позитивного образу країни у світі. Таким чином, м'яка сила стає інструментом досягнення політичних і стратегічних цілей за допомогою емоційного впливу, симпатії та культурної взаємодії, що є особливо актуальним для України у сучасному геополітичному контексті.

Практична реалізація культурної дипломатії України у XXI столітті набуває системного характеру, спираючись на створення спеціалізованих інституцій, розробку державних стратегій і проведення масштабних міжнародних проєктів. Ключовими платформами в цьому процесі стали

Український інститут (Ukrainian Institute) та ініціатива «House of Ukraine», які представляють сучасну модель культурної дипломатії як складову публічної дипломатії держави.

Український інститут, створений у 2017 році при Міністерстві закордонних справ України, має на меті підвищення міжнародної видимості України, сприяння міжкультурному діалогу та підтримку професійних контактів у сфері культури, освіти й науки. Його діяльність базується на поєднанні культурного представництва та стратегічної комунікації, покликаних формувати цілісне, сучасне уявлення про Україну як про європейську демократичну державу з потужним творчим потенціалом.

Серед практичних напрямів діяльності Інституту варто виокремити організацію та підтримку міжнародних виставок, фестивалів, освітніх і мистецьких проєктів. До прикладу, програми *Ukraine Everywhere*, *Ukrainian Film Days*, *Culture for Victory* або *Ukrainian Culture Weeks* демонструють різні аспекти української культури — від класичної музики й кіно до дизайну, архітектури й нових медіа. Інститут також проводить *International Cultural Diplomacy Forum*, що став міжнародним майданчиком для обговорення ролі культури в дипломатії та зовнішній політиці.

Особливе місце у розвитку культурної дипломатії займає ініціатива «House of Ukraine», яка з'явилася як реакція на потребу створення постійних культурних просторів України за кордоном. Такі «будинки» стають не лише виставковими чи мистецькими майданчиками, але й місцем зустрічі дипломатів, діячів культури, представників діаспори та іноземної аудиторії. Прикладом є відкриття «Ukraine House» у Давосі, Вашингтоні, Парижі, де проводяться презентації українського мистецтва, кінопокази, освітні заходи й дискусії про сучасну Україну. У 2024 році, під час Олімпіади в Парижі, «Ukraine House» організував мультимедійну

виставку, що презентувала українську культуру крізь призму стійкості та свободи – тем, які сьогодні визначають українську ідентичність.

Значною мірою практичні прояви культурної дипломатії базуються на співпраці державних і громадських акторів. Програма House of Europe, підтримувана Європейським Союзом, стала прикладом синергії культурної дипломатії, освіти й грантової підтримки. Вона фінансує культурні обміни, міжнародні резиденції, гранти для культурних проєктів, спрямовані на посилення присутності української культури у європейському просторі.

Географія культурної дипломатії України охоплює передусім європейські країни – Польщу, Німеччину, Францію, Нідерланди, Литву, але дедалі частіше виходить за межі Європи – до США, Канади, Японії, Південної Кореї. Важливо, що ініціативи враховують культурні особливості кожного регіону, співпрацюючи з місцевими музеями, театрами, фестивалями, університетами.

Оцінюючи ефективність культурної дипломатії України, слід зазначити, що попри обмежені фінансові ресурси, вона демонструє відчутний вплив на формування позитивного іміджу держави. Міжнародна аудиторія дедалі частіше сприймає Україну не лише через призму війни, а як країну з багатою культурою, сучасними митцями та інтелектуальним потенціалом. У цьому контексті культурна дипломатія виступає інструментом «м'якої сили», що сприяє зміцненню політичних та економічних зв'язків.

Попри очевидні досягнення, існують і виклики: нестача стабільного фінансування, фрагментарність координації між державними структурами, потреба в чіткій системі оцінки результатів культурних проєктів. Однак досвід діяльності «Ukrainian Institute» і «House of Ukraine» показує, що навіть в умовах війни Україна зберігає і розвиває свій культурний голос у світі. Цей досвід може стати моделлю для майбутнього розвитку культурної дипломатії – від розбудови мережі

культурних центрів до створення єдиної державної стратегії «Україна через культуру».

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року роль культурної дипломатії набула особливого значення. Від перших днів агресії держава почала активно застосовувати культурно-дипломатичні інструменти не лише як засіб захисту власного суверенітету, а й як важливий механізм мобілізації міжнародної підтримки. У сучасних умовах це проявляється через численні ініціативи, програми та мистецькі проєкти, спрямовані на популяризацію української культури за кордоном, зміцнення національної ідентичності та спростування російських пропагандистських наративів.

Показовим прикладом такої діяльності став проєкт «Україна: Війна за культуру», реалізований у 2023 році в кількох європейських столицях. Його головною метою було привернути увагу світової спільноти до масштабного знищення культурної спадщини України внаслідок російської агресії, а також підкреслити, що українська культура є не лише невід'ємною частиною національної ідентичності, але й важливим чинником міжнародної боротьби за збереження культурних цінностей.

Як слушно зазначила Перша леді України Олена Зеленська, «Культурна дипломатія сьогодні виконує не лише миротворчу функцію, а стає елементом глобальної інформаційної війни, у якій ми відстоюємо право бути почутими» [24].

Одним із показових прикладів ефективного використання цифрових медіа у сфері культурної дипломатії став документальний фільм «Ліверпуль. Жовто-блакитна субмарина», створений під час проведення пісенного конкурсу Євробачення-2023. У стрічці висвітлюється українсько-британський культурний діалог в умовах воєнного часу, а також процес інтеграції української культури в ширший європейський контекст. Завдяки таким медіапроєктам Україна не лише репрезентує власну культурну самобутність на міжнародному рівні, але й

зміцнює мережу міждержавних зв'язків, використовуючи культуру як засіб дипломатичного впливу.

Сучасні умови розвитку глобального інформаційного простору формують нові підходи до комунікації та презентації національної культури, які активно застосовуються Україною для формування позитивного іміджу на міжнародній арені. Важливу роль у цьому процесі відіграють цифрові технології та соціальні медіа, що стали невід'ємними інструментами культурної дипломатії. Такі платформи, як Instagram, TikTok, Facebook, YouTube, перетворилися на ключові канали для популяризації української культури, мистецтва та залучення міжнародної аудиторії до підтримки України. Український інститут ефективно використовує ці ресурси, створюючи інформаційний контент, який не лише висвітлює культурні ініціативи, але й сприяє спростуванню дезінформації та пропагандистських матеріалів, поширюваних російськими медіа.

Підсумовуючи, можна констатувати, що сучасна культурна дипломатія України перетворилася на один із ключових інструментів утвердження держави у міжнародному просторі та здобуття підтримки світової спільноти. Завдяки впровадженню інноваційних підходів, активному використанню цифрових технологій, розширенню програм культурних обмінів і співпраці з українською діаспорою формується позитивний імідж України на глобальному рівні. В умовах сучасних геополітичних викликів культурна дипломатія виконує не лише представницьку, але й стратегічну функцію – сприяє захисту національних інтересів, зміцненню міжнародної суб'єктності та просуванню України як активного учасника світового культурного процесу.

2.2. Аналіз успішних мистецьких проєктів та ініціатив (виставки, фестивалі, резиденції, кінопокази) як форм культурного діалогу

Мистецькі проєкти є однією з найефективніших форм реалізації культурної дипломатії, оскільки поєднують естетичний, комунікативний і суспільно-політичний аспекти. Вони створюють простір для діалогу між культурами, сприяють формуванню позитивного образу України та розкриттю її ідентичності у світовому контексті. Виставки, фестивалі, творчі резиденції й кінопокази відіграють роль не лише у презентації національного мистецтва, але й у побудові міжкультурних зв'язків, формуванні спільних цінностей і взаєморозуміння між народами.

Одним із найбільш показових прикладів успішного культурного діалогу є міжнародна виставка «Ukraine. Under a Different Sky», організована Українським інститутом у 2023 році в Лондоні. Проєкт об'єднав роботи сучасних українських митців, які осмислюють тему війни, втрати та національної стійкості. Через художні засоби виставка комунікувала із західною аудиторією універсальні ідеї – гідності, свободи, людяності – та водночас дозволила глибше зрозуміти український досвід. Вона стала прикладом того, як мистецтво може транслювати складні політичні й гуманітарні меседжі без прямої пропаганди, формуючи емпатію та підтримку [33].

Важливим напрямом культурної дипломатії є участь України у міжнародних фестивалях. Зокрема, кінофестивалі стали потужним каналом для поширення українських наративів у світі. Під час Канського кінофестивалю 2023 року Український інститут спільно з Державним агентством з питань кіно представив національний павільйон «Ukrainian Films Now», у межах якого відбулися покази фільмів, присвячених темам війни, культурної спадщини та повоєнного відродження. Такі події створюють не лише інформаційний, але й емоційний зв'язок із

міжнародною публікою, сприяючи глибшому розумінню українського контексту.

Не менш важливою формою культурного діалогу є творчі резиденції, які забезпечують безпосередній обмін досвідом між митцями різних країн. Програми на кшталт Culture Bridges, House of Europe чи Gaude Polonia дають можливість українським художникам, музикантам і кураторам працювати за кордоном, знайомитися з новими практиками, створювати спільні проєкти та презентувати Україну через особисту творчість. Ці ініціативи сприяють не лише професійному розвитку учасників, але й формуванню довготривалих міжкультурних зв'язків, що є основою «м'якої сили» держави.

Ще однією успішною практикою стала серія кінопоказів «Ukraine on Screen», організована у співпраці Українського інституту з європейськими кіноплатформами. Метою ініціативи було представлення українського кінематографа як частини європейського культурного простору. Підбір фільмів охоплював теми свободи, пам'яті, ідентичності – ключові елементи українського культурного наративу. Завдяки таким подіям українське кіно набуває міжнародного визнання, а культурна дипломатія отримує потужний засіб комунікації з аудиторією, що не завжди реагує на політичні повідомлення.

Таким чином, аналіз мистецьких проєктів свідчить, що виставки, фестивалі, резиденції та кінопокази функціонують як ефективні інструменти міжкультурного діалогу. Вони поєднують комунікативну, освітню та символічну функції, створюючи простір для взаєморозуміння між Україною та світом. Через ці форми Україна не лише демонструє власну культурну унікальність, але й формує спільний європейський простір цінностей, де культура стає мовою дипломатії та партнерства.

У контексті сучасної культурної дипломатії особливу роль відіграють цифрові платформи, які дозволяють презентувати національну культуру широкій міжнародній аудиторії без географічних чи політичних

обмежень. Одним із найуспішніших прикладів такої діяльності став проєкт Google Arts & Culture, у межах якого була створена спеціальна онлайн-платформа, присвячена українському мистецтву, історії та культурній спадщині [36].

Ініціатива реалізована у співпраці між Google Україна, Міністерством культури та інформаційної політики, Українським інститутом, Національним художнім музеєм України та рядом інших культурних інституцій. Проєкт об'єднав цифрові колекції, віртуальні виставки, 3D-тури музеями та тематичні добірки, що дозволяють користувачам з усього світу ознайомитися з багатством української культури у зручному інтерактивному форматі.

Платформа містить понад 40 віртуальних експозицій і понад 400 оцифрованих об'єктів, серед яких – твори класичного й сучасного мистецтва, архітектурні пам'ятки, артефакти, пов'язані з історією української державності. Завдяки таким цифровим рішенням українська культура отримала можливість бути представленою на глобальному рівні, навіть у період, коли фізичний доступ до музейних колекцій чи подорожей був обмежений через війну [36].

Особливістю проєкту є те, що він поєднує освітній, комунікативний і іміджевий аспекти культурної дипломатії. З одного боку, Google Arts & Culture сприяє збереженню та популяризації української культурної спадщини через цифрову репрезентацію, а з іншого – формує нові можливості для діалогу між Україною та світовою спільнотою. Інтерактивні інструменти платформи дозволяють користувачам не лише переглядати експонати, але й отримувати контекст – історичні довідки, біографії митців, відеоматеріали та коментарі кураторів.

Завдяки такому формату Україна стала активним учасником глобального культурного простору, а її мистецькі надбання - доступними для мільйонів користувачів по всьому світу. У такий спосіб цифрова культурна дипломатія виконує функцію «віртуального культурного

посольства», що просуває національну ідентичність, підтримує інтерес до української культури та протидіє інформаційним викривленням, створюваним російською пропагандою.

Таким чином, проєкт Google Arts & Culture: Ukraine став важливим прикладом того, як сучасні технології можуть інтегруватися у стратегію культурної дипломатії. Цифрові платформи забезпечують сталу присутність України в міжнародному культурному просторі, зміцнюючи її позиції як держави з багатою історією, динамічним сучасним мистецтвом і відкритою європейською ідентичністю.

На думку Галини Луцишин, яка є експерткою з культурної дипломатії: «Українська культурна дипломатія швидко адаптувалася до нових реалій війни, використовуючи цифрові інструменти, щоб зберегти та поширити українську культурну спадщину» [19].

Музичне мистецтво є одним із найпотужніших засобів комунікації у сфері культурної дипломатії, адже воно має універсальну мову, зрозумілу незалежно від національних чи мовних бар'єрів. Українська музика, поєднуючи глибинні етнічні мотиви, сучасні тенденції та експериментальні форми, стала ефективним інструментом представлення країни у світі, сприяючи формуванню її позитивного культурного іміджу та руйнуванню стереотипів, створених російською пропагандою.

Особливу роль у цьому процесі відіграють гастрольні тури та міжнародні виступи українських музичних колективів, які виступають своєрідними “культурними послами” України. Яскравим прикладом є діяльність етно-хаос гурту «ДахаБраха», що з початку 2010-х років активно представляє українську культуру на провідних світових сценах - від фестивалю Glastonbury у Великій Британії до Lincoln Center у Нью-Йорку. Музиканти поєднують традиційні українські пісні з елементами світової етнічної музики та сучасними ритмами, створюючи унікальне звучання, яке водночас автентичне й універсальне. Їхня творчість виконує не лише художню, а й комунікативну функцію – через музику

«ДахаБраха» транслює ідеї свободи, сили духу та культурної самобутності України [11].

Не менш важливу роль у просуванні української культури за кордоном відіграє Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського. Завдяки численним гастролям у понад 60 країнах світу ансамбль презентує Україну як державу з глибокою мистецькою традицією, що зберігає та переосмислює власну спадщину. Танцювальні постановки ансамблю поєднують автентичний фольклор, академічну точність та сценічну експресію, що викликає емоційний відгук у міжнародній аудиторії. У такий спосіб мистецтво руху й музики перетворюється на інструмент культурного діалогу, сприяючи взаєморозумінню між народами.

Під час повномасштабної війни 2022-2025 років музика стала не лише елементом культурної дипломатії, але й засобом інформаційного спротиву. Українські артисти проводять благодійні концерти, виступають на міжнародних фестивалях і медіаплатформах, поширюючи правду про війну та зміцнюючи міжнародну підтримку України. Музика набуває у цьому контексті значення символічного мосту між культурами, який об'єднує людей навколо ідеї свободи та людяності.

Таким чином, музика як форма культурної дипломатії відіграє комплексну роль – від естетичної презентації національної ідентичності до формування нових наративів про Україну у світовому культурному просторі. Завдяки таким колективам, як «ДахаБраха» та ансамбль ім. Вірського, українська культура посідає гідне місце на міжнародній арені, утверджуючи образ України як країни з глибоким духовним корінням і сучасним творчим потенціалом.

Документальне кіно є потужним засобом культурної дипломатії, оскільки воно поєднує функції мистецького відображення дійсності та міжнародної комунікації. Особливої ваги цей інструмент набув у період російсько-української війни, коли кінематограф став каналом донесення

правди про події в Україні до світової спільноти. У цьому контексті стрічка «20 днів у Маріуполі» (2023) є одним із найяскравіших прикладів використання кінодокументалістики як засобу культурного й інформаційного впливу.

Фільм створено українським журналістом і режисером Мстиславом Черновим у співпраці з Associated Press та Frontline PBS. Стрічка документує перші двадцять днів повномасштабного вторгнення росії в Україну, зафіксовані в окупованому Маріуполі. Автори стали свідками масових руйнувань, загибелі мирних мешканців і гуманітарної катастрофи, створивши унікальне свідчення воєнних злочинів. Водночас фільм не обмежується журналістською фіксацією подій – він виконує гуманістичну функцію, апелюючи до глобальних цінностей життя, свободи та людської гідності.

Світова прем'єра «20 днів у Маріуполі» відбулася на престижному фестивалі Sundance Film Festival у січні 2023 року, де фільм отримав Приз глядацьких симпатій у категорії документального кіно. Цей успіх став початком міжнародного визнання стрічки: вона демонструвалася у десятках країн світу, отримала численні нагороди, зокрема BAFTA, Critics' Choice Documentary Award, а в 2024 році здобула перший в історії України «Оскар» за найкращий документальний фільм.

Міжнародний резонанс, викликаний фільмом, має не лише мистецьке, але й дипломатичне значення. Стрічка сприяла формуванню більш глибокого розуміння ситуації в Україні серед західної аудиторії, посилила емпатію та підтримку українського народу. Таким чином, «20 днів у Маріуполі» виконує функцію візуального посла правди – через естетику документалістики він транслює світу український досвід війни та демонструє силу журналістики як елементу культурного опору.

Цей фільм став символом нової хвилі українського документального кіно, яке виходить за межі національного контексту, формуючи нову культурну дипломатію свідчення. Він доводить, що

кінематограф у сучасному світі може не лише розповідати історії, але й впливати на міжнародний порядок денний, сприяючи посиленню солідарності з Україною та її культурною присутністю на глобальній арені.

У підсумку варто наголосити, що в умовах повномасштабної війни культурна дипломатія перетворилася на один із ключових інструментів зовнішньополітичної діяльності України. Вона не лише сприяла приверненню уваги міжнародної спільноти до російської агресії та гуманітарних наслідків війни, але й стала чинником формування стійкого позитивного іміджу держави. Завдяки культурно-дипломатичним ініціативам Україна постає у світовому дискурсі як сучасна європейська країна з глибокими історичними традиціями, самобутньою культурною ідентичністю та потужним мистецьким потенціалом.

Водночас подальший розвиток цього напрямку потребує посилення інституційних засад культурної дипломатії, належного фінансового та кадрового забезпечення, а також системного стратегічного планування. Ефективна координація дій державних і недержавних акторів у сфері культурної дипломатії здатна забезпечити сталі результати та зміцнити позиції України у глобальному культурному просторі.

2.3. Роль сучасних українських митців у просуванні національної ідентичності за кордоном

У сучасному світі культура та мистецтво дедалі частіше виступають потужними інструментами формування міжнародного іміджу держави. Україна, яка переживає глибокі соціально-політичні трансформації, використовує культурну сферу як важливий засіб комунікації зі світовою спільнотою. Сучасні українські митці, завдяки своїй творчості, стають амбасадорами національної ідентичності, презентуючи багатство української культури та актуалізуючи її у глобальному контексті.

Після 2014 року, а особливо з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році, українське мистецтво набуло нового звучання. Воно стало інструментом культурного опору, засобом комунікації зі світовою спільнотою та способом переосмислення української ідентичності. Митці, музиканти, режисери, письменники та дизайнери активно залучають міжнародну аудиторію до українського контексту, руйнуючи стереотипи й демонструючи сучасність та автентичність нашої культури.

Важливою тенденцією є інтернаціоналізація українського мистецького простору. Участь українських художників у виставках Venice Biennale, виступи гуртів DakhaBrakha, ONUKA, Go_A, світове визнання фільмів Марися Нікітюк, Валентина Васяновича, а також літературні здобутки Сергія Жадана чи Оксани Забужко сприяють інтеграції української культури у світовий контекст. Такі митці виконують функцію культурних дипломатів, формуючи уявлення про Україну як про незалежну, самобутню й сучасну державу.

Крім того, через цифрові платформи українські митці активно впливають на глобальний інформаційний простір. Соціальні мережі, онлайн-виставки, музичні стрімінги та кіноплатформи дозволяють поширювати український культурний продукт без посередників, зберігаючи його автентичність та змістову насиченість.

Таким чином, сучасні українські митці є провідниками національної ідентичності на міжнародній арені. Вони створюють нові культурні наративи, що поєднують традиційні символи з інноваційними формами, сприяючи утвердженню позитивного іміджу України у світі.

Культурна дипломатія полягає у налагодженні міжнародних зв'язків через мистецтво, мову та спільні цінності. Одним із таких прикладів є творчість Сергія Жадана, який реалізує її неформальний, але надзвичайно дієвий формат - «особистісну дипломатію». Виступи, інтерв'ю та участь у закордонних фестивалях є способом комунікації зі

світовою аудиторією, де він репрезентує Україну як країну інтелектуальної сили та культурної зрілості.

Його поезія та проза («Депеш Мод», «Ворошиловград», «Інтернат», «Тамплієри», «Месопотамія») відображають життя Сходу України, травматичний досвід війни, пошуки ідентичності та людяності в умовах соціальних зламів.

Через художнє слово Жадан формує новий гуманістичний образ українця – освіченого, співчутливого, здатного до спротиву. Його твори перекладено понад двадцятьма мовами, а автор неодноразово представляв Україну на міжнародних літературних фестивалях у Німеччині, Польщі, Італії, Канаді та США.

Під час своїх закордонних турів Жадан не лише презентує власні книги, а й розповідає про сучасну українську літературу, мистецтво та війну, пояснюючи, що боротьба України – це боротьба за європейські цінності. Так, у 2022-2024 роках він виступав у Берліні, Відні, Варшаві, Нью-Йорку, Парижі, де його зустрічали як голос України у світі.

Крім літературної діяльності, Сергій Жадан є фронтменом гурту «Жадан і Собаки», що поєднує елементи панку, ска та реггі. Через музику митець звертається до молоді, доносячи патріотичні та гуманістичні меседжі. Концерти гурту за кордоном часто мають благодійний характер – збір коштів для підтримки українських військових і гуманітарних потреб.

Таким чином, його музична діяльність також виконує функцію культурної дипломатії, створюючи простір для емоційного сприйняття України у світі.

Також за вимоги часу та подій, які відбуваються в Україні поняття культурної дипломатії набуває розширеного змісту, охоплюючи не лише мистецтво, мову чи традиції, а й комунікаційні та суспільні ініціативи, що формують позитивний імідж держави у світі. Одним із найуспішніших прикладів такої « нової культурної дипломатії » є державна платформа

UNITED24, створена у травні 2022 року за ініціативи Президента України Володимира Зеленського [34].

UNITED24 – це глобальна платформа збору коштів на підтримку України, яка об'єднує людей, організації та уряди різних країн навколо спільної мети – допомоги українському народу під час війни.

Проте її функції виходять за межі суто благодійного проєкту. Завдяки масштабним медіакампаніям, участі відомих світових амбасадорів (Марк Гемілл, Барбра Стрейзанд, Імад Лапід, Imagine Dragons), проєкт формує емоційно-позитивне сприйняття України як відкритої, сучасної та європейської держави, що прагне миру, розвитку й гідності.

Ця форма комунікації створює культурно-гуманітарний міст між Україною та світом, демонструючи не лише прагнення до самозбереження, а й здатність об'єднувати людей незалежно від національності чи політичних переконань.

UNITED24 виконує кілька функцій, характерних для культурної дипломатії:

1. Репрезентативна функція: через залучення митців, музикантів, акторів і спортсменів платформа створює позитивний образ української культури й людяності.
2. Комунікативна функція: кампанії UNITED24 супроводжуються мультимедійним контентом, який несе меседжі про єдність, мир, відвагу та культурну самобутність українців.
3. Іміджева функція: через креативний дизайн, прозорість звітності та публічність донорів Україна постає як сучасна європейська держава з ефективним менеджментом і високою культурою відповідальності.

Ця платформа демонструє, як інноваційні цифрові інструменти можуть стати засобом культурного впливу й водночас частиною глобального гуманістичного руху на підтримку України.

2.4. Виклики та перспективи розвитку української культурної дипломатії в умовах війни та післявоєнного відновлення

У контексті глобалізаційних процесів та посилення міжнародної конкуренції за культурний вплив культурна дипломатія постає одним із ключових інструментів формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені. Для України, яка протягом останнього десятиліття проходить етап активного переосмислення власної ідентичності та утвердження суб'єктності у світі, розвиток культурної дипломатії має не лише іміджеве, а й стратегічне значення.

На сучасному етапі її інституційну основу становлять такі структури, як Український інститут, Український культурний фонд, Державне агентство з питань мистецтв та мистецької освіти, а також культурні центри при дипломатичних представництвах.

Водночас, сучасна культурна дипломатія України функціонує в умовах збройної агресії Російської Федерації, що зумовлює необхідність переосмислення пріоритетів. Основна увага нині зосереджена на збереженні культурної спадщини, протидії пропаганді та зміцненні культурної суб'єктності України у світі. У цьому контексті культурна дипломатія виступає складовою ширшої політики національної безпеки, адже сприяє формуванню міжнародної підтримки та солідарності з українським народом.

Одним із ключових майбутніх викликів для української культурної дипломатії є подолання стереотипних уявлень про Україну, які протягом десятиліть формувалися під впливом російської та радянської пропаганди. Протягом тривалого часу радянський дискурс нав'язував західному світові образ України як складової частини росії, позбавленої власної культурної самобутності. Як зазначає Ганна Луцишин, «Образ України в очах іноземців був сформований радянською пропагандою» [19]. Це явище й надалі становить суттєвий виклик, який необхідно

подолати шляхом переосмислення і корекції усталених уявлень на міжнародному рівні.

Деконструкція міфу про «велич російської культури» має стати одним із стратегічних напрямів української культурної дипломатії. Саме цей міф протягом тривалого часу слугував інструментом «м'якої сили» росії, що дозволяв їй утримувати домінуючі позиції у світовому культурному просторі. Відтак завдання української сторони полягає у формуванні альтернативного наративу, який би підкреслював унікальність і глибину української культурної традиції.

Водночас сучасна ситуація відкриває й нові можливості для розвитку культурної дипломатії України. Зокрема, зростання міжнародного інтересу до України, спричинене війною, може бути використане як підґрунтя для системного просування національної культури у світі. Як слушно зазначає О. Розумна, необхідно «Запровадити системний підхід і створити стратегічний наратив української культури», який би забезпечив сталість культурної присутності України на міжнародній арені.

У цьому контексті важливо не лише підтримувати сучасні мистецькі ініціативи, але й забезпечити ширше представлення історико-культурної спадщини. Особливу увагу варто приділити класичному українському мистецтву, яке тривалий час залишалося поза увагою міжнародної спільноти. Показовим прикладом ефективної презентації української культурної спадщини за кордоном стала виставка творів видатного скульптора XVIII століття Іоанна Георгія Пінзеля у Луврі в 2012 році, що довела потенціал українського мистецтва у формуванні позитивного культурного іміджу держави.

Безпосередньо, одним із перших викликів є поствоєнна реконструкція культурного простору. Масштабні руйнування, спричинені війною, вимагають не лише фізичного відновлення

культурних об'єктів, а й відродження культурної екосистеми, що включає інституції, фахівців і локальні спільноти.

Постає необхідність стратегічної комунікації з різними регіонами світу. Українська дипломатія має враховувати культурну специфіку аудиторій у Європі, Північній Америці, Азії та Латинській Америці, адаптуючи меседжі до їхніх соціокультурних контекстів.

Важливим аспектом є цифровізація культурного простору, що зумовлює потребу у впровадженні інноваційних форматів представлення культури: віртуальних виставок, інтерактивних архівів, онлайн-фестивалів тощо. Це створює як нові можливості, так і загрози, зокрема у сфері авторських прав і цифрової безпеки.

Крім того, в умовах гібридної війни продовжуються спроби привласнення української культурної спадщини, перекручення історичних фактів і культурних символів. Це вимагає системної міжнародної протидії, зокрема через роботу в межах ЮНЕСКО та міжнародних культурних мереж.

Одним із найсерйозніших викликів сучасного етапу розвитку української культурної дипломатії залишається системне знищення культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях. Російські окупаційні адміністрації здійснюють цілеспрямовану політику руйнування культурного середовища, спрямовану на витіснення української ідентичності та перекручення історичної пам'яті народу. Масове знищення пам'яток архітектури, музеїв, бібліотек і культурних інституцій супроводжується інформаційно-пропагандистськими діями, які мають на меті легітимізувати окупацію через нав'язування російського культурного коду.

На окупованих територіях одразу після встановлення контролю почалися активні процеси русифікації освітнього простору. Було запроваджено заборону на викладання українською мовою, вилучення навчальних предметів, що формують національну самосвідомість, і

запровадження освітніх програм, орієнтованих на російські стандарти. Такі дії є складовою політики культурного геноциду, спрямованої на руйнування духовних основ української нації.

У цьому контексті культурна дипломатія відіграє особливо важливу роль як інструмент міжнародного інформування про факти знищення культурної спадщини та насильницької асиміляції. Завданням українських дипломатичних і культурних інституцій є донесення правдивої інформації до світової спільноти, формування глобального усвідомлення масштабів культурних втрат і мобілізація міжнародної підтримки для їх відновлення.

Водночас, попри воєнні виклики, українські креативні індустрії демонструють значну стійкість і адаптивність. Дизайнери, митці, музиканти, кінематографісти активно представляють Україну на світових культурних майданчиках, стаючи неформальними послами української культури. Їхня діяльність сприяє поширенню правдивої інформації про сучасну Україну, її культурний потенціал і боротьбу за свободу. Як зазначають експерти Українського культурного фонду, «креативні індустрії мають шанс стати одним із рушіїв відновлення України після війни».

Таким чином, поєднання культурної дипломатії з розвитком креативних індустрій створює умови для формування потужної гуманітарної стратегії, здатної протистояти культурній експансії ворога та забезпечити відродження української культурної ідентичності у післявоєнний період.

Після завершення війни українська культурна дипломатія має потенціал стати одним із ключових чинників післявоєнного відновлення, національної консолідації та інтеграції України у світову спільноту. У нових геополітичних умовах культура набуває не лише символічного, але й стратегічного значення, оскільки виступає інструментом комунікації,

відновлення довіри та формування позитивного міжнародного іміджу держави.

Одним із пріоритетів післявоєнної політики має стати системна підтримка митців і культурних інституцій, які зазнали руйнувань або втратили можливість функціонування під час війни. Потребує відновлення діяльність театрів, музеїв, художніх галерей, бібліотек, архівів та освітніх культурних центрів. Важливо не лише відбудувати матеріальну інфраструктуру, а й створити умови для творчого розвитку, культурного менеджменту та міжнародної співпраці.

Відновлення таких об'єктів, як Херсонський художній музей, музей Григорія Сковороди, музей Марії Примаченко, а також культурних осередків Півдня України, має стати символом стійкості українського народу та його здатності зберігати духовні цінності навіть у найскладніші часи.

У післявоєнний період особливого значення набуде розвиток міжнародної культурної співпраці. Йдеться про налагодження партнерств із зарубіжними культурними інституціями, спільну реалізацію мистецьких програм, фестивалів, виставок і резиденцій. Такі ініціативи дозволять не лише представити Україну у світі, а й забезпечити дієву підтримку з боку міжнародної спільноти.

Як підкреслює Тетяна Черненко, «Сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій вимагає адаптації до нових реалій і використання всіх доступних інструментів для ефективної комунікації з міжнародною аудиторією». Це твердження підкреслює потребу в інноваційних підходах до культурної дипломатії, орієнтованих на прозорість, відкритість і партнерство.

Ключовим напрямом має стати системне просування української культури за кордоном. Йдеться не лише про популяризацію сучасного мистецтва, музики чи кіно, але й про активну презентацію історико-культурної спадщини. Організація міжнародних виставок, концертів і

фестивалів здатна сприяти глибшому розумінню української культури та її відмінності від російського культурного простору.

Показовим прикладом ефективної презентації українського мистецтва стала виставка творів Іоанна Георгія Пінзеля в Луврі у 2012 році, яка довела, що українська класична культура має значний потенціал для формування позитивного культурного іміджу держави.

Важливо забезпечити розвиток цифрових платформ для поширення українського культурного контенту. Віртуальні музеї, онлайн-виставки, інтерактивні архіви й мультимедійні арт-проекти здатні значно розширити міжнародну аудиторію української культури. Такі технологічні рішення підвищують доступність культурної спадщини, особливо в країнах, де фізична присутність українських інституцій обмежена.

Одним із таких прикладів в Одесі в 2025 році став масштабний культурно-цифровий проєкт «Спадщина. Digital. Odesa Opera House», який реалізується за фінансової підтримки Українського культурного фонду та за сприяння Департаменту міжнародного співробітництва, культури та маркетингу Одеської міської ради [4].

Проєкт передбачає оцифрування будівлі Одеського національного академічного театру опери та балету, одного з провідних архітектурних і мистецьких символів міста.

На першому етапі виконано: лазерне 3D-сканування понад 1100 точок будівлі, включно з фасадами, балконами, сходами та службовими приміщеннями; створено понад 4000 високоякісних фотографій елементів інтер'єру для 3D-моделювання; проведено панорамну зйомку та підготовлено матеріали для віртуального туру.

Технічну реалізацію проєкту здійснила львівська команда Skeiron, визнані спеціалісти з діджиталізації культурної спадщини, які вже реалізували понад 100 подібних ініціатив в Україні.

Оцифровані матеріали стануть основою віртуальної екскурсії Одеським театром опери та балету, що забезпечить доступ до унікального культурного об'єкта з будь-якої точки світу, сприятиме збереженню його образу для майбутніх поколінь та популяризації одеської культурної ідентичності на міжнародному рівні.

Відновлення України після війни залежить не лише від політичної стабільності чи економічної підтримки, а насамперед – від здатності нації зберегти й примножити власну культурну спадщину. Культура виступає духовним фундаментом суспільства, який забезпечує єдність, формує ідентичність і надихає на відновлення. У цьому контексті культурна дипломатія має подвійне призначення: вона слугує інструментом міжнародного впливу та водночас є внутрішнім чинником гуманітарного відродження.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна виділити низку ключових висновків, що підтверджують стратегічну значущість культурної дипломатії у формуванні міжнародного іміджу України.

1. Сутність та роль культурної дипломатії. Культурна дипломатія розглядається як інструмент зовнішньої політики, що базується на культурному обміні та спрямована на встановлення та зміцнення міжнародних відносин, підвищення престижу держави та сприяння миру. Вона реалізується через мистецтво, освіту, наукові обміни та інші форми міжкультурної взаємодії. Глобалізація та розвиток інформаційних технологій значно розширили її функціональні можливості, дозволяючи впливати на міжнародну спільноту в масштабі глобальної комунікації. Для України культурна дипломатія є актуальним засобом підвищення впізнаваності національної культури та демонстрації прагнень до інтеграції в європейський та світовий культурний простір, особливо в умовах війни.

2. Основні концепції та моделі. Аналіз наукових підходів показує існування кількох теоретичних моделей культурної дипломатії. Концепція «м'якої сили» Джозефа Ная підкреслює роль культурної привабливості у досягненні міжнародних цілей.

3. Функції у міжнародних відносинах. Культурна дипломатія сприяє поширенню національних цінностей і формуванню позитивного іміджу держави через культурні обміни, спільні проєкти, музичні та кіноподії, літературні та освітні програми. Для держав, що прагнуть інтеграції у глобальну спільноту або відновлення після конфліктів, вона слугує важливим механізмом налагодження міжнародного діалогу, формування довіри та взаємоповаги.

4. Історичні передумови. Українська культурна дипломатія має глибокі історичні корені: від використання культури Київською Руссю для зміцнення міжнародних зв'язків до періоду українського бароко, що

сприяв збереженню національної ідентичності. У XX столітті українська діаспора активно популяризувала національну культуру через концерти, виставки та інші заходи. Сучасні підходи, засновані на концепції «м'якої сили», дозволяють демонструвати культурну інноваційність навіть при обмежених ресурсах.

5. Інституційна та цифрова підтримка. Дослідження інституційних механізмів та інструментів культурної дипломатії показує їхню ключову роль у формуванні позитивного іміджу України. Ініціативи на кшталт «Української Весни» у Франції демонструють багатство національної культури. Використання цифрових платформ забезпечує доступ до міжнародної аудиторії та слугує інструментом протидії дезінформації.

6. Вплив війни на стратегію культурної дипломатії. Війна підкреслила роль культурної дипломатії як механізму міжнародного впливу. Вона дозволяє демонструвати спадок країни, висвітлювати її виклики та трагедії, а також формувати образ сучасної демократичної держави. Ефективність стратегії залежить від розвитку інституційної бази, підтримки творчих ініціатив та координації між державними і недержавними структурами.

7. Нові виклики та можливості. Серед актуальних проблем - подолання стереотипів радянської пропаганди та систематичне просування української культури через інноваційні підходи і стратегічний наратив. Особливу увагу приділено збереженню культурної спадщини та відновленню об'єктів, зруйнованих війною.

8. Стратегія післявоєнного відновлення. Ефективна культурна дипломатія у відновленні країни повинна ґрунтуватися на комплексному підході: активній державній підтримці, розвитку міжнародних партнерств, використанні сучасних технологій та інтеграції культури у економічну сферу.

Збереження та реставрація культурної спадщини, участь у глобальних культурних форумах і цифровізація сприятимуть інтеграції

українського мистецтва у світовий культурний простір та активній участі молоді у культурних ініціативах.

9. Прогноз довгострокового ефекту. Використання культурного потенціалу України після війни сприятиме економічному відновленню, залученню інвестицій та боротьбі з корупцією, а також формуванню стабільного позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Активність діаспори, гуманітарні проєкти та участь у глобальних ініціативах зміцнять репутацію України як незалежної держави з міцною культурною ідентичністю.

Культурна дипломатія є ключовим інструментом зміцнення міжнародного іміджу України та захисту її національних інтересів. Реалізація запропонованих стратегій забезпечить ефективне використання культурних ресурсів для післявоєнного відновлення та розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко К. Культурна дипломатія як чинник формування іміджу України у світі. Київ: Інститут культурної політики, 2021.
2. Візомірська М. Дослідження культурної дипломатії в європейських країнах: роль інституцій у формуванні міжнародного іміджу. 2020.
3. В МЗС України відкрилася виставка сучасного мистецтва «Тут живуть люди». URL: <https://mfa.gov.ua/news/v-mzs-ukraini-vidkrilasya-vistavka-suchasnogo-mistectva-tut-zhivut-lyudi>
4. В Одесі розпочато оцифровування культурної спадщини Оперного театру. Фото. URL: <https://omr.gov.ua/ua/news/242646>
5. Головобов С. Культурна дипломатія як складова державної політики у сфері культури на сучасному етапі державотворення. Публічне управління регіонального розвитку. 2022. № 18. С. 1057–1078.
6. Гончарук А. Музика як елемент культурної дипломатії України. Міжнародні відносини та культура. 2017. № 2. С. 77–89.
7. Горовий В., Горова С., Закіров М. Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства: монографія. Київ: НАН України, Нац. Б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2021. 252 с.
8. Грицак Я. Українське мистецтво в глобальному контексті: історія, виклики, перспективи. Львів: УКУ, 2022.
9. Гродська Е. Політика культурної дипломатії мовою мистецтва та культури: українська діаспора у сучасній Іспанії. Молодий вчений. 2017. Вип. 4. С. 86–89.
10. Драгичевич М. Культурна дипломатія як інструмент налагодження діалогу між державами. Журнал міжнародних відносин. 2017. № 56(3). С. 45–67.
11. DakhaBrakha. (2019, October 18). DakhaBrakha brings folk culture to the world as Ukraine's most popular musical export. URL:

<https://www.dakhabrakha.com.ua/en/news/2019/10/18/dakhabrakha-brings-folk-culture-to-the-world-as-ukraines-most-popular-musical-export/>

12. Едовік В. Роль культурної дипломатії у залученні інвестицій. Економічний огляд. 2022. № 41(2). С. 80–97.

13. Злотник О., Борисова С., Литвинов В., Литвинов О., Полубоярина І. Musical art as a facilitator of cultural diplomacy and international relations. Amazonia Investiga, 13(84), 197–205. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.84.12.12>

14. Калакуняк І. (2025). Культурна дипломатія в контексті стратегічних комунікацій: аналіз ініціативи «Season of Culture» у українсько-британських відносинах. Кваліфікаційна робота. УКУ. URL: <https://er.ucu.edu.ua/>

15. Козаченко Г. Українське кіно в добу трансформацій: від локальної до глобальної ідентичності. Харків: Видавництво ХНУМ, 2023.

16. Кулеба Д. Стратегія публічної дипломатії МЗС України: 2021–2025. Київ: МЗС України, 2021. 17 с.

17. Кушнарьова М. (2024). Українська культурна дипломатія під час війни: досвід, проблеми, перспективи. Центр досліджень соціальних комунікацій. URL: <https://nbuviap.gov.ua/>

18. Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці: монографія. Київ, 2011. 216 с.

19. Луцишин Г., Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. Політичні науки. 2017. Вип. 3, № 1. С. 25–30.

20. Лондонський книжковий ярмарок 2025: open-call для українських видавців. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/londonskiy-knizhkoviy-yarmarok-2025-open-call-dlya-ukra-nskih-vidavciv>

21. Мартиненко О. Сучасна українська музика як інструмент культурної дипломатії. Київ: Музична Україна, 2022.

22. Мусієнко І. В. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. Львів: ГО Львівська фундація суспільних наук, 2015. С. 118–121.
23. Nye J. Soft power: the origins and political progress of a concept. Palgrave Communications, 2017. URL: <https://www.nature.com/articles/palcomms20178>
24. Олена Зеленська взяла участь у Міжнародному форумі культурної дипломатії. URL: <https://www.president.gov.ua/news/olena-zelenska-vzyala-uchast-u-mizhnarodnomu-forumi-kulturno-100645>
25. Пайтінка Е. Польські Інститути як засіб культурної дипломатії: досвід Польщі. Варшава: Інститут культурної політики, 2014. 235 с.
26. Пересунько Т. Інституціоналізація культурної дипломатії в Україні: до проблеми історичної тяглості. Культурологічний альманах. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 5. С. 103–107.
27. Поплавська М.В. Культурна дипломатія: трансформація дефініції поняття в контексті еволюції світової спільноти (1930-ті – початок 2020-х рр.). Культура і сучасність : альманах. 2022. № 2. С. 30–35.
28. Ржевська Н. Культурна дипломатія України: сучасний стан та перспективи. Міжнародні відносини. 2018. Вип. 18–19. С. 1–12.
29. Річний звіт 2024. URL: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/annual-report-2024-pages.pdf>
30. Савон К. Українська культурна дипломатія в умовах інформаційної війни. Журнал міжнародної політики. 2020. № 4. С. 33–45.
31. Сергій Жадан про українізацію, критику влади та скандал зі зйомками в церкві | DW Ukrainian. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_FuFGXY80dU
32. The Peninsula Qatar. (2025, January 25). Ukraine folk artists harness music to fight Russian ‘assimilation’. URL:

<https://thepeninsulaqatar.com/article/25/01/2025/ukraine-folk-artists-harness-music-to-fight-russian-assimilation/>

33. Ukraine. Under a Different Sky. URL: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/exhibitions/ukraina-pod-innym-niebem>

34. UNITED24 URL: <https://u24.gov.ua/>

35. Україна представила 17 артпроектів на трієнале сучасного мистецтва у Литві. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3609308-ukraina-predstavila-17-artproektiv-na-trienale-sucasnogo-mistectva-u-litvi.html>

36. Українська Весна в Парижі. URL: <https://ui.org.ua/sectors/ukrainian-spring/>

37. Український інститут на Google Arts & Culture. URL: <https://ui.org.ua/sectors/projects/ukrayinskyj-instytut-na-google-arts-culture/>

38. Український Інститут як інструмент культурної дипломатії: проблеми і шляхи їх подолання. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/ukrainskiy-institut-yak-instrument-kulturnoi-diplomatii>

39. Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 10 квітня 2025 р. Київ, 2024. 357 с.

40. У Ризі стартував проєкт художньої мозаїки на основі картин Примаченко. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3502144-u-rizi-startuvav-proekt-hudoznoi-mozaiki-na-osnovi-kartin-primacenko.html>

41. У Таллінні відкрили виставку молодих українських художників «Просто». Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3664604-u-tallinni-vidkrili-vistavku-molodih-ukrainskih-hudoznikiv-prosto.html>

42. Чому потрібна та як реалізовується українська культурна дипломатія. URL: <https://svidomi.in.ua/page/chomu-potribna-ta-iak-realizovuietsia-ukrainska-kulturna-dyplomatiia>

43. 5 розмов про українську культуру та її здобутки за кордоном. URL: <https://gwaramedia.com/5-rozmov-pro-ukrainsku-kulturu-ta-ii-zdobutki-za-kordonom/>

Додаток А.

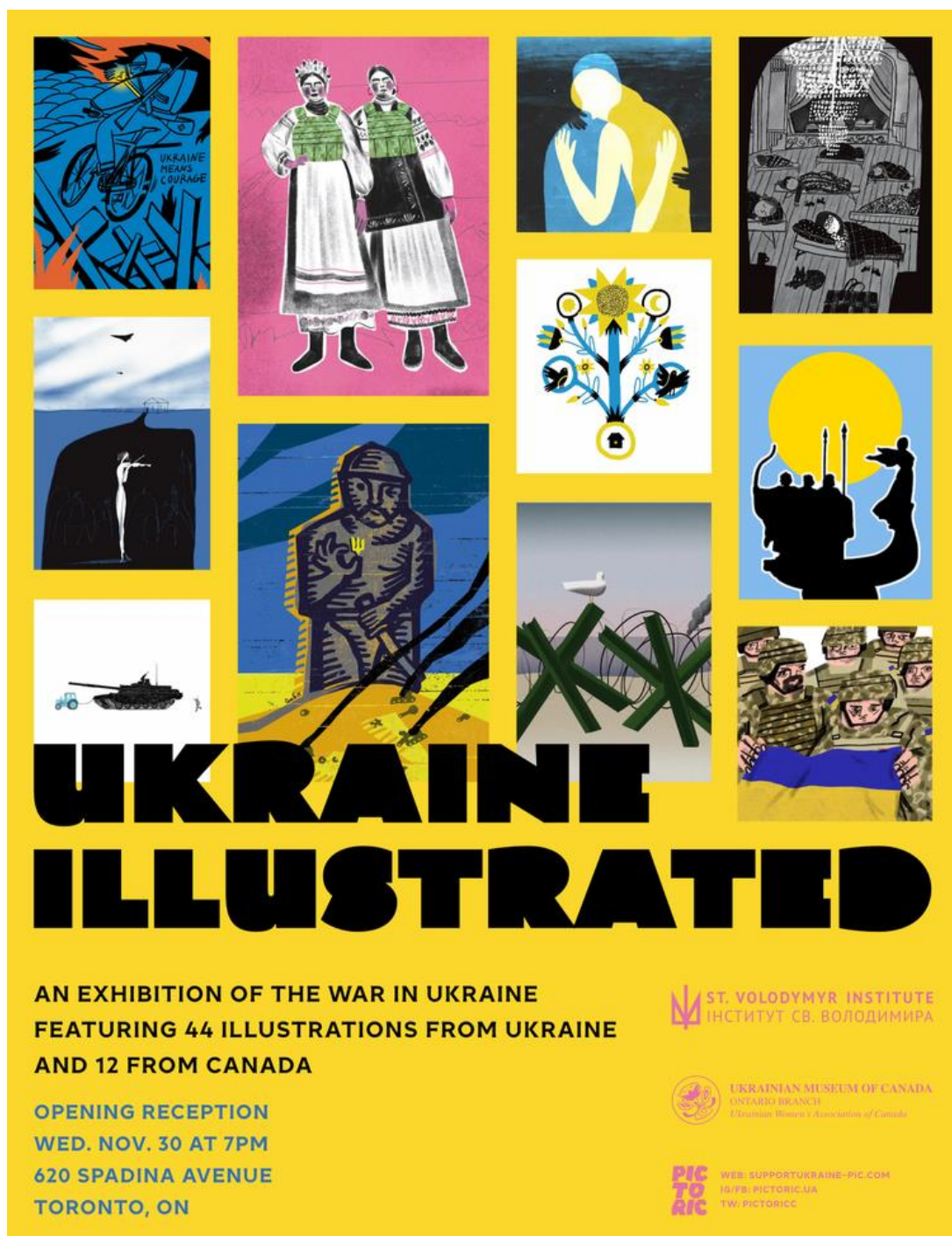
Перелік міжнародних культурних програм та партнерств України

Програма / Партнерство / Ініціатива	Короткий опис / формат співпраці
Culture Moves Europe (CME)	Програма підтримки мобільності українських митців і культурних професіоналів: з 2022 року понад 360 українців отримали гранти для проєктів за кордоном. culture.ec.europa.eu
British Council – програма Connections Through Culture Grants	Гранти на спільні культурні проєкти між Україною та Великобританією (співпраця організацій, обміни, виставки, колаборації). britishcouncil.org.ua
International Cultural Grants Fair (Щорічний ярмарок грантів, Київ, 2024)	Платформа для культурних та креативних організацій для залучення міжнародного фінансування, пошуку партнерів, налагодження контакту з міжнародними донорами. EU for Ukraine
Двостороннє партнерство між Україною та Австрією — Програма співробітництва у галузях освіти, науки та культури між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Австрія на 2025–2030 рр.	Підписана у 2025 році програма передбачає культурний обмін, резиденції, стажування, спільні мистецькі та наукові проєкти між Україною та Австрією.
Членство та співпраця з UNESCO і Україна реалізує проєкти у сфері міжнародними культурними культурної спадщини, освіти, науки та маршрутизованими програмами / мистецтва в межах багатосторонньої фондами (наприклад, мережа кафедр, міжнародної співпраці. Міністерства культури України культурні маршрути, участь у кіно-фундах)	
Програми підтримки культурного/творчого сектору від національного фонду + міжнародних партнерів (у воєнні/поствоєнні умови) — через Український культурний фонд (УКФ)	Напрями: «Культура під час війни», «Стійкість через культуру», «Культурна спадщина», «Культура. Регіони», «Стипендії» — можливості для співпраці, грантів, міжнародних та локальних проєктів. Міністерства культури України
Стратегія та міжнародна комунікація Інституція працює на промоцію та через Український інститут — нова міжнародне представлення української стратегія на 2025-2029 роки	культури, налагодження міжнародних партнерств і проєктів

Додаток Б

Приклади афіш, медіаматеріалів, фотографій мистецьких заходів

Виставка New War Posters from Ukraine, яку організував Ukrainian Museum of Canada. Це міжнародний проєкт з українськими постерами, що поєднує культурну експозицію і мистецький протест проти війни.

Банер/афіша з виставки постерів війни від Biruchiy contemporary art project у Берліні — приклад міжнародної культурної ініціативи українських митців.

Постер з міжнародної виставки «International Poster Exhibition titled «Ukraine's War»» (2022), де взяли участь дизайнери та художники з понад 20 країн.